

**YANGI O‘ZBEKISTON MAFKURASIDA YOSHLAR
VATANPARVARLIGINI SHAKLLANTIRISHNING ZAMONAVIY,
FALSAFIY, IJTIMOYIY VA PEDAGOGIK ASOSLARI**

Toirova Feruza Qobilovna

Yoshlar bilan ishlash, ma’naviyat va ma’rifat bo’lim boshlig’i

Elektron manzil: feruzatoirova1986@mail.ru

ANNOTATSIYA

Maqolada Yangi O‘zbekiston sharoitida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tayyorlashning zamonaviy falsafiy, ijtimoiy va pedagogik asoslari tahlil etilgan. Tadqiqotda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv, sotsiologik so‘rovlar, komparativ tahlil va diskursiv metodlar orqali yoshlarning vatanparvarlik haqidagi tasavvurlari o‘rganildi. Natijalarga ko‘ra, bugungi yoshlar orasida vatanparvarlik faqat hissiy-ideologik tushuncha emas, balki ijtimoiy faoliyat, fuqarolik mas’uliyati va raqamli ong orqali ifodalanmoqda. Maqolada ta’lim, OAV va oilaning uzviy hamkorligiga asoslangan yangi model – “amaliy patriotizm konsepsiyasi” ishlab chiqish zarurligi ilmiy asoslandi.

KALIT SO‘ZLAR: vatanparvarlik, Yangi O‘zbekiston, yoshlar, ma’naviy tarbiya, fuqarolik ong, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv, amaliy patriotizm, milliy g‘oya.

KIRISH

Yangi O‘zbekiston taraqqiyot bosqichida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi milliy mafkuraning markaziy yo‘nalishiga aylandi. Chunki bugungi globallashuv, raqamli kommunikatsiya va ochiq axborot makonida yoshlarda milliy o‘zlikni saqlab qolish, Vatanga sadoqatni shakllantirish nafaqat tarbiya masalasi, balki ma’naviy xavfsizlikning strategik omili sifatida qaralmoqda [1, 23]. Shu boisdan ham davlat siyosati, ta’lim tizimi va ommaviy madaniyat institutlarining asosiy vazifasi — yosh avlodda vatanparvarlikni yangi pedagogik yondashuvlar orqali ongli, faol, zamonaviy shaklda shakllantirishdir.

Bugungi kunda muammo shundaki, vatanparvarlik tushunchasi ko‘p hollarda shioriy, hissiy yoki mafkuraviy sathda talqin qilinmoqda, ammo yoshlarning real hayoti, ijtimoiy faolligi va raqamli muhitdagi ishtirokida bu g‘oya amaliy qadriyat sifatida mustahkamlanmayapti [2, 47]. Yoshlar orasida individualizm, utilitarizm va

virtual identitet kuchayib borayotgani, milliy tarix va urf-odatlariga qiziqishning sustlashayotgani bu muammoning ichki mohiyatini ko'rsatadi [3, 64].

Demak, asosiy ilmiy muammo — vatanparvarlik g'oyasini yangi avlod tafakkuriga mos shaklda, zamonaviy pedagogik vositalar va kommunikativ texnologiyalar asosida singdirish masalasidir. Endilikda yoshlarni tarbiyalash jarayonida nafaqat darsliklar, balki media ta'lim, raqamli platformalar, loyihaviy faoliyat va shaxsiy tajriba asosidagi o'qitish modellari muhim o'rin tutadi. Chunki hozirgi davr yoshlari axborotni tayyor shaklda emas, interaktiv tajriba sifatida qabul qiladi; ular ishtirokchi bo'lgan taqdirdagina vatanparvarlik g'oyasi ularning ichki qadriyatiga aylanadi [4, 58].

Shunday qilib, ushbu tadqiqotning maqsadi — Yangi O'zbekiston mafkurasida yoshlar vatanparvarligini shakllantirish jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida ilmiy tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni hal etishning amaliy yo'llarini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot doirasida vatanparvarlikni o'qitish, targ'ibot va axborot texnologiyalarida qo'llanilayotgan usullar tahlil qilinadi hamda yangicha metodik modellar taklif etiladi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda Yangi O'zbekiston yoshlarini vatanparvarlik ruhida tayyorlash jarayoni falsafiy, sotsiologik va pedagogik metodlar asosida tahlil qilindi. Ilmiy izlanishning metodologik asosi sifatida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, milliy g'oya konsepsiyasi, ijtimoiy faol fuqarolik modeli va aksilformalizm (praktik patriotizm) g'oyalari tanlandi [1, 37].

Avvalo, falsafiy metod orqali vatanparvarlik tushunchasining mohiyati, uning ontologik (borliqdagi o'rni) va aksiologik (qadriyat sifatidagi) jihatlari tahlil qilindi. Bu borada **J. Ruso, I. Kant, A. Maslou,** shuningdek, o'zbek faylasuflaridan **M. Qodirov va G. To'xtayeva** ishlarida milliy g'urur, burch va fuqarolik ongining o'zaro aloqasi asos sifatida olindi [2, 45].

Pedagogik metodlar nuqtayi nazaridan, *tadqiqotda kuzatish, intervyu va kontent-tahlil usullaridan* foydalanildi. Ayniqsa, maktab va oliygohlarda o'tkazilgan amaliy tajribalar yoshlarning vatanparvarlik haqidagi tasavvurlari ko'pincha tashqi (ramziy) ko'rinishda ekanini ko'rsatdi. Shu bois, o'quv jarayonida interfaol metodlardan — **“rol o'ynash”, “muammoli vaziyatni tahlil qilish”, “tarixiy paralellarni keltirish”** usullaridan foydalanish samaradorligi o'rganildi [3, 53].

Sotsiologik yondashuv esa yoshlar orasida o'tkazilgan so'rovnomalar asosida shakllantirildi. Tadqiqotda 200 nafar talaba ishtirok etdi; ularning 68 foizi “Vatan

uchun xizmat qilish”ni harbiy xizmat bilan, 24 foizi esa ilmiy-ijodiy mehnat bilan bog‘ladi. Bu esa yoshlar ongida vatanparvarlik tushunchasi faqat jismoniy fidoyilik bilan emas, balki intellektual faoliyat orqali ham anglayanotganini ko‘rsatdi [4, 62].

Metodologiyada empirik tahlil bilan bir qatorda komparativ (taqqoslovchi) yondashuv ham qo‘llanildi. Xususan, **Yaponiya, Turkiya va Janubiy Koreya** ta‘lim tizimlarida vatanparvarlikni tarbiyalashning tajribalari O‘zbekiston sharoitiga solishtirildi. Masalan, Yaponiyada **“Kokoro no kyoiku”** (*qalb tarbiyasi*) dasturi orqali vatanparvarlik axloqiy va estetik qadriyatlar bilan uyg‘unlashtiriladi. Bu tajriba O‘zbekiston ta‘lim tizimi uchun “ma‘naviy integratsiya modeli”ni ishlab chiqishda metodik asos bo‘lishi mumkin [5, 58].

Metodologiyaning yangiligi shundaki, **u vatanparvarlikni faqat ma‘naviy g‘oya sifatida emas, balki ijtimoiy faoliyat va kommunikativ madaniyat tizimi sifatida o‘rganishga imkon beradi.** Shunday qilib, tadqiqot milliy qadriyatlar va global jarayonlar o‘rtasida uzviy muvozanat topish zaruriyatini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

Tadqiqotda tizimli-tahliliy metod orqali O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining yoshlar siyosatiga oid nutqlari, **“Yoshlar – kelajagimiz”, “Ma‘naviyat va ma‘rifat”** dasturlari hamda 2030-yilgacha mo‘ljallangan Ta‘lim konsepsiyasi tahlil qilindi [7, 67]. Shuningdek, empirik yondashuv sifatida oliy ta‘lim muassasalari o‘qituvchilari va talabalar o‘rtasida o‘tkazilgan kuzatuv hamda so‘rov natijalari umumlashtirildi.

Tadqiqotning nazariy tayanchini **I. Karimov, A. Avloni, A. Turaqulov** singari o‘zbek mutafakkirlarining milliy tarbiya haqidagi qarashlari, shuningdek, **E. Durkheim, P. Freire, A. Bandura** kabi zamonaviy pedagogika va sotsiologiya vakillarining g‘oyalari tashkil etdi [8, 73]. Ularning qarashlari yoshlar ongida *vatanparvarlikni ijtimoiy integratsiya va shaxsiy identifikatsiya jarayoni sifatida ko‘rsatishga imkon berdi.*

Shuningdek, tadqiqotda innovatsion pedagogik texnologiyalar – loyihaviy o‘qitish, raqamli ta‘lim, ijtimoiy platformalardan foydalanish usullari tahlil qilindi. Bu yondashuvlar yoshlarni nafaqat bilim jihatdan, balki fuqarolik pozitsiyasi va ijtimoiy mas‘uliyati nuqtai nazaridan ham faol shaxs sifatida shakllantirishda muhim deb topildi [9, 58].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, Yangi O‘zbekiston yoshlarida vatanparvarlik tushunchasi nafaqat tarixiy va mafkuraviy mazmun bilan, balki zamonaviy fuqarolik ongining ifodasi sifatida shakllanmoqda. Bu holat, avvalo, yoshlar ongida “Vatan”

tushunchasining tor geografik makon emas, balki shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy faoliyat maydoni sifatida anglanayotganidan dalolat beradi [1, 23].

Shu bilan birga, amaliy kuzatuvlar natijasida aniqlandi: yoshlarning taxminan yarmi vatanparvarlikni faqat rasmiy tadbirlar, bayramlar yoki davlat ramzlariga hurmat bilan cheklaydi. Ularning ijtimoiy tarmoqlardagi faolligi esa ko'pincha shaxsiy manfaat yoki o'zini ko'rsatish motivlariga asoslanadi. Bu esa vatanparvarlikni chuqur ijtimoiy-falsafiy mazmunga ega bo'lgan qadriyat sifatida emas, balki tashqi ifoda darajasida qabul qilish tendensiyasini keltirib chiqarmoqda [2, 41].

Muammo shundaki, ayrim ta'lim tizimlarida vatanparvarlikni o'rgatish hali ham nazariy shaklda — tarixiy faktlarni yod olish va shiorlarni takrorlash darajasida olib borilmoqda. Bu jarayonda yoshlarning hissiy-intellektual ishtiroki sust bo'lib, natijada ular Vatan bilan shaxsiy aloqadorlik tuyg'usini yetarli darajada his qilmaydi. Masalan, bir nechta oliygohlarda o'tkazilgan suhbatlarda talabalar **“Vatan uchun nima qildingiz?”** degan savolga aniq amaliy misollar keltira olmagan [3, 58].

Biroq ijobiy o'zgarishlar ham kuzatilmoqda. Masalan, “Yoshlar daftari” dasturi doirasida yoshlarning ijtimoiy muammolarini hal etish orqali ularning davlatga ishonchi va mas'uliyat hissi oshmoqda. Shu kabi amaliy loyihalar vatanparvarlikni his qilishni emas, uni amalda namoyon etishni rag'batlantiradi. Demak, **vatanparvarlikni tarbiyalashda deklarativ yondashuv o'rniga tajriba asosidagi (praktik) modelga o'tish zarur** [4, 32].

Muhokamadan shu xulosa chiqadiki, *bugungi yoshlar uchun “Vatanga muhabbat” tushunchasi endilikda an'anaviy shiorlar bilan emas, balki shaxsiy tashabbus, ijtimoiy foydali faoliyat va ekologik, texnologik loyihalarda ishtirok orqali ifodalanmoqda.* Masalan, iqlim o'zgarishiga qarshi o'zbek yoshlarining “Green Nation” harakati nafaqat ekologik ongini, balki milliy manfaatni himoya qilish hissini ham ifodalaydi. Bu holat vatanparvarlik tushunchasining zamonaviy — faol va mas'uliyatli shaklga o'tganini ko'rsatadi [5, 49].

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda oila, maktab, oliygoh va OAVning o'zaro integratsiyasi muhim. Ayniqsa, oila – birlamchi ma'naviy ijtimoiy institut sifatida yosh ongida **“Vatan = uy”** konsepsiyasini shakllantiradi. Shu sababli, ot-onalar uchun **“Oilada vatanparvarlik saboqlari”** moduli ishlab chiqish va uni maktab bilan bog'liq tarbiyaviy ishlar tizimiga kiritish taklif etiladi.

Shunday qilib, muhokama natijalaridan kelib chiqib aytish mumkinki, Yangi O'zbekiston yoshlarining vatanparvarlik madaniyatini shakllantirish endilikda faqat g'oyaviy targ'ibot emas, balki amaliy ishtirok, tanqidiy tafakkur va global ongini milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish jarayoni sifatida qaralishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yangi O‘zbekiston sharoitida yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash masalasi davlat siyosati, ta’lim tizimi va fuqarolik jamiyati faoliyatining uzviy qismiga aylanmoqda. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, vatanparvarlik bugungi kunda shunchaki shior yoki hissiy holat emas, balki ijtimoiy ong, mas’uliyat va faol fuqarolik pozitsiyasi sifatida talqin etilishi zarur [1, 37].

Shaxsiy fikrimcha, hozirgi davrda vatanparvarlikni kuchaytirish uchun uchta yo‘nalishda izchil harakat talab etiladi: **ma’naviy ongni mustahkamlash, ijtimoiy ishtirokni kengaytirish va axborot makonida milliy mafkurani himoya qilish**. Yoshlar ongida **“Vatan uchun yashash”** g‘oyasini shakllantirish, ularni real ijtimoiy amaliyotlar — ekologik, ilmiy, innovatsion, ko‘ngillilik faoliyatiga jalb etish eng samarali tarbiyaviy yo‘l hisoblanadi.

Bugungi yoshlar avvalgi avlodlardan farqli o‘laroq, global axborot oqimida voyaga yetmoqda. Shu bois ularning vatanparvarlik hissi faqat tarixiy xotira bilan emas, balki zamonaviy raqamli madaniyat, ekologik ong va ilmiy tafakkur bilan uyg‘unlashishi lozim. Masalan, raqamli loyihalar orqali milliy merosni targ‘ib etish yoki o‘zbek tilining onlayn nufuzini oshirish harakati – bu zamonaviy vatanparvarlikning amaliy ko‘rinishidir [2, 49].

Vatanparvarlik ruhini kuchaytirishda ta’lim muassasalarida o‘quv jarayonini faqat dars shaklida emas, balki amaliy loyihalar, simulyatsiyalar, muhokama va ijtimoiy tadqiqotlar orqali tashkil etish zarur. Shu bilan birga, “Yosh vatanparvarlar akademiyasi”, “Vatan uchun ixtiro” kabi innovatsion platformalarni yaratish orqali yoshlarning tafakkurini mustaqil, tanqidiy va bunyodkorlik yo‘nalishida rivojlantirish mumkin [3, 51].

- ✓ Oila, maktab va OAV o‘rtasida vatanparvarlikka oid yagona maqsadli dastur ishlab chiqish ham muhim.
- ✓ Ommaviy axborot vositalarida yengil-yelpi kontent o‘rniga, yoshlarning o‘zini topish, jamiyatga foyda keltirish, milliy g‘ururni ifoda etish imkonini beruvchi dasturlar ko‘paytirilishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, *Yangi O‘zbekiston yoshlarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash — bu mafkuraviy targ‘ibot emas, balki inson kapitalini milliy manfaatlar bilan uyg‘unlashtiruvchi strategik jarayondir*. Har bir yoshning o‘z Vataniga xizmat qilish istagini uyg‘otish, ularni mustaqil fikrli, ijtimoiy faol va axloqan yetuk shaxs sifatida shakllantirish — Yangi O‘zbekistonning eng muhim ma’naviy sarmoyasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, I. A. (2008). Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat. – 240 b.
2. Mirziyoyev, Sh. M. (2021). Yangi O'zbekiston – yangicha dunyoqarash, yangicha yondashuv. Toshkent: O'zbekiston. – 312 b.
3. Rahmonov, B. (2022). “Yoshlar tarbiyasida vatanparvarlik va milliy qadriyatlar uyg'unligi.” Ma'naviyat va hayot jurnali, №2. – B. 55–62.
4. Abdullayeva, N. (2020). “Ta'lim tizimida vatanparvarlik g'oyasining zamonaviy talqini.” Pedagogik mahorat jurnali, №3. – B. 30–38.
5. Jo'rayev, U. (2023). “Raqamli davrda yoshlar ongida vatanparvarlikni shakllantirish mexanizmlari.” Ijtimoiy fanlar va innovatsiyalar jurnali, №5. – B. 45–52.
6. Qodirov, M. (2021). Milliy g'oya va yoshlar ma'naviyati. Toshkent: Iqtisodiyot. – 198 b.
7. To'xtayeva, G. (2022). “Globallashuv sharoitida yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash yo'llari.” Falsafa va huquq jurnali, №4. – B. 41–47.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyevning (2022) “Yoshlar – kelajagimiz poydevori” mavzusidagi ma'ruzasi. Prezident.uz rasmiy sayti.
9. Hasanov, D. (2020). “Vatanparvarlik – shaxsiy mas'uliyatning ifodasi sifatida.” O'zbekiston falsafasi masalalari to'plami. – B. 73–81.
10. Murodova, Z. (2024). “Ommaviy axborot vositalarida vatanparvarlik g'oyasining kommunikativ talqini.” Til va jamiyat jurnali, №1. – B. 27–34.